

M. T. CICERONIS
EPISTOLARUM
AD VARRONEM, ET ALIOS.

LIBER IX.

ARGUMENTUM.

Adventum cupit Varronis, quòd in ejus, librorumque consuetudine omnem spem reposuerit leniendi doloris, quem ex afflictà republica cupiebat.

M. T. C. M. Terentio Varroni S. D.

Ex iis litteris, quas Atticus à te missas mihi legit, quid ageres, et ubi esses, cognovit: quando autem te visuri essemus, nihil sanè ex eisdem litteris potui suspicari. In spem tamen venio, appropinquare tuum adventum: qui mihi utinàm solatio sit. Etsi tot, tantisque rebus urgemur, ut nullam allevationem quisquam non stultissimus sperare debeat. Sed tamen, aut tu potes, me, aut ego te fortassè, aliqua re juvare. Scito enim, me, posteaquàm in urbem venerim, rediisse cum veteribus amicis (id est, cum libris nostris) in gratiam. Etsi non idcirco eorum usum dimiseram, quòd iis succenserem, sed quòd eorum me suppudabat. Videbar enim mihi, cum me in res turbulentissimas, infidelissimis sociis, demissem, præ-

ceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, et revocant in consuetudinem pristinam: teque, quòd in ea permanseris, sapientiore, quàm me, dicunt fuisse. Quamobrèm, quando placatis his utor, videor, sperare debere, si te viderim, et ea, quæ premant, et ea, quæ impendeant, me facillè transiturum. Quamobrèm, sive in Tusculano, sive in Cumano adesse placebit, sive (quòd minimè velim) Romæ: dummodo simul simus, perficiam profectò, ut id utriusque nostrum commodissimum esse videatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Diutius retentæ epistolæ causam exponit. Deinde suadet, sibi què ità statutum affirmat, ut hominum frequentiam vitet, dum gratulatio ob africanæ viçtorie nuntium defervescat: suumque juvandæ quoquo modo reip. desiderium declarat.

M. T. C. Varroni S. D.

Caninius, idem tuus, et idem noster, cum ad me pervespero venisset, et se postridiè manè ad te iturum esse dixisset; dixi, ei me daturum aliquid manè, et ut peteret, rogavi. Conscripsi epistolam noctu, nec ille ad me rediit. Oblitum credidi. Attamen eam ipsam epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridiè, te manè è Tusculano exiturum. At tibi repentiè paucis post diebus, cum minimè expectarem, venit ad me Caninius manè; proficisci ad te statim, dixit. Etsi erat illa epistola, præsertim tantis postea nobis, rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, et eam ipsam Caninio dedi. Sed

cum eo, et homine docto, et amantissimo tui, locutus ea sum, quæ pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilii do, quod mihimetipsi; ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possumus. Qui enim victoria se efferunt, quasi victos nos intuentur: qui autem victos esse nostros molestè ferunt, nos dolent vivere. Quares fortassè cur, cum hæc in urbe sint, non absim, quemadmodum tu. Tu enim ipse, qui et me, et alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti: nihil omninò te fefellit. Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? Ac mihi quidè jam pridem venit in mentem, bellum esse, aliquò exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæque dicebantur, nec viderem, nec audirem. Sed calumniabar ipse: putabam, qui obviam mihi venisset: ut cuique commodum esset, suspicaturum, aut dicturum etiam, si non suspicaretur. Hic autem metuit, et ea re fugit, aut aliquid cogitat, et habet navem paratam. Deniquè, levissimè qui suspicaretur, et qui fortassè me novisset optimè, putaret me idcirco discedere, quod quosdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans, adhuc Romæ maneo: et tamen consuetudo diurna callum jam obduxit stomacho meo. Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hæc. Censeo latendum tantisper ibidem, dum defervescat hæc gratulatio, et simul dum audiamus, et quemadmodum negotium confectum sit: confectum enim esse existimo. Magni autem interit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. Quamquam, quò me conjectura ducat, habeo, sed expecto tamen. Te verò nolo, nisi ipse rumor jam

raucus erit factus, ad Bajas veniret; erit enim nobis honestius etiam, cum hinc discesserimus, videri venisse in illa loca prolatum potius, quam natatum. Sed hæc tu melius: modò stet nobis illud, unà vivere in studiis nostris, à quibus antea delectationem modò petebamus, nunc verò etiam salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modò ut architectos, verum etiam ut fabros ad ædificandam rempublicam potius libentè accurrere: sin nemo utetur opera, tamen et scribere, et legere; et si minus in curia, atque in foro, at in literis, et libris, ut doctissimi veteres fecerunt, navare reipublicæ, et de moribus, ac legibus, quærere. Mihi hæc videntur: tu quid sis acturus, et quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris.

ARGUMENTUM.

Scribit, se iurum ad Varronem: sed homines reprehensuros dicit, si, cum respub. sit miserrima, ipsi ab urbe absint, et in villis otio fruuntur, se tamen eorum inscitiam negligere, et in studiis omninò cum Varrone victurum.

M. T. C. Varroni S. D.

Etsi, quid scriberem, non habebam: tamen Caninio ad te eunti non potui nihil dare. Quid ergò potissimum scribam? quod velle te puto, citò me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satisne rectum sit, nos, hoc tanto incendio civitatis, in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciunt, nobis quocumque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert? tamen in ser-

monem incidemus. Valdè id, credo, laborandum est, ne, cum omnes in omni genere et scelerum, et flagitiorum volutentur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego verò, neglecta barbarorum inscitia, te persequar. Quamvis enim hæc sint misera, quæ sunt miserrima, tamen artes nostræ nescio quomodò nunc uberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebant: sive quia nulla nunc in re alia acquiescimus, sive quòd gravitas morbi facit, ut medicinæ egeamus, eaque nunc appareat, cujus vim non sentiebamus, cum valebamus. Sed quid ego hæc ad te, cujus domi nascuntur; nihil scilicèt, nisi ut, rescribens ali- quid, me expectares. Sic igitur facies. Vale.

ARGUMENTUM.

Probat et diem, quo conventuri sunt, et Varronis, suumque consilium, quòd semel à Casare victi ab armis discesserint.

M. T. C. Varroni S. D.

Mihi verò ad nonas benè maturum videtur fore, nequè solùm proptèr republ. sed etiam proptèr anni tempus. Quarè diem istum probo: itaque eundem ipse sequar. Consilii nostri, ne si eos quidèm, qui id secuti non sunt, non poeniteret, nobis poenitendum putarem. Secuti enim sumus non spem, sed officium: reliquimus autem non officium, sed desperationem. Ità verecundiores fuimus, quàm qui se domo non commoverunt: saniores, quàm qui, amissis opibus, domum non reverterunt. Sed nihil minùs ferò, quàm severitatem otiosorum: et, quoquo modo res se habet, ma-

gis illos vereor, qui in bello occiderunt, quàm hos curo, quibus non satisfacimus, quia vivimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum antè nonas veniendi, istic te videbo: sin minùs, persequar in Cumanum; et antè te certiozem faciam, ut latvatio parata sit. Vale.

ARGUMENTUM.

Nuntiat Caesaris adventum; et belli civilis causam in Pompejum potius, quàm in Casarem confert; Varronem autem laudat, quòd se ab armis ad studia, quasi à tempestate in portum contulerit.

M. T. C. Varroni S. D.

Caninius noster me tuis verbis admonuit, ut scriberem ad te, si quid esset, quod putarem, te scire oportere. Est igitur adventus in expectatione: neque tu id ignoras. Sed tamen cum ille scripsisset, ut opinor, se in Alsiense venturum, scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, ipsumque multis: Ostiæ, videri commodiùs eum exire posse. Id ego non intelligebam: quid interesset: sed tamen Hirtius mihi dixit, et se ad eum, et Balbum, et Oppium scripsisse, ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantes tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius utrobique. Quid enim ille facturus, incertum est: et simul ostentavi tibi, me istis esse familiarem, et consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video: NON enim est idem ferre, si quid ferendum est, et probare, si quid probandum non est. Etsi, quid non probem quidèm, nescio,

præter initia rerum. Nam hæc in voluntate fuerunt. Vide enim (nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quàm non timere. Ergò hæc consilii fuerunt, reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos, necesse est. Scio te semper mecum in luctu fuisse; cum videremus, quàm illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitutum verò extremum malorum omnium esse civilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. Crudeliter enim otiosis minabantur: eratque iis, et tua inuisa voluntas, et mea oratio. Nunc verò si essent nostri potiti, valdè intemperantes fuissent: erant enim nobis perirati, quasi quidquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi utiliùs reipub. fuerit eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, quàm vel mori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen, vivere. At in perturbata repub. vivemus. Quis negat? sed hæc viderint ii, qui nulla inibi subsidia ad omnes vitæ status paraverunt. Huc enim ut venirem, superior longiùs, quàm volui, fluxit oratio. Cùm enim te semper magnum hominem duxi, tum quòd his tempestatibus es propè solus in portu, fructusque doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres, eaque tractes, quorum et usus, et delectatio est omnibus istorum et actis, et voluptatibus anteponenda. Equidèm hos tuos tusculanenses dies instâr esse vitæ puto: libenterque, omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat, vi nulla interpellante; isto modo vivere. Quod nos quoquè imitamur, ut possumus, et

in nostris studiis libentissimè conquiescimus. Quis enim hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria sive non possit uti, sive nolit, ad eam vitam revertamur, quam multi docti homines, fortasse non rectè, sed tamen multi, etiam reip. præponendam putaverunt? Quæ igitur studia, magnorum hominum sententia, vocationem habent etiam publici muneris, iis concedente republica, cur non abutamur? Sed plus facio, quam Caninius mandavit. Is enim, si quid ego scirem, rogarat, quod tu nescires: ego tibi ea narro, quæ tu meliùs scis, quàm ipse, qui narro. Faciam ergò illud, quod rogatus sum, ut eorum, quæ temporis hujus sint, quæ tua interesse audiero, ne quid ignores. Vale.

ARGUMENTUM.

Maturum jam esse ait, ut ab urbe discedat, et de Caesaris ex africano bello redeuntis itinere rumorres quosdam nuntiat.

M. T. C. Varroni S. D.

Coenabam apud Sejum cum utrique nostrum reddita sunt à te litteræ. Mihi verò jam maturum videtur. Nam, quòd antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam. Volebam propè alicubi esse, si quid bonæ salutis. Nunc, quandò confecta sunt omnia, dubitandum non est, quin equis viris. Nam, ut audivi de Lucio Casare filio, mecum ipse, *Quid hic mihi faciet patri?* Itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, coenitare. Quid faciam? tempori serviendum est. Sed ri-

dicula missa faciamus, præsertim cum sit nihil, quòd rideamus.

Africa terribili tremit, horrida terra, tumultu.
Itaque nullum est, quòd non verear. Sed quòd quæris, quandò, quà, quò, nihil adhuc scimus: istuc ipsum de Baiis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniant. Illud enim adhuc prædium suum non inspexit: neque ullum habet deterius, sed tamen non contemnit. Ego omninò magis arbitrator per Siciliam: vel jam sciemus; adventat enim Dolabella. Eum puto magistrum fore. Sed tamen, si sciam, quid tu constitueris, meum consilium accommodabo potissimùm ad tuum. Quarè expecto tuas litteras. Vale.

ARGUMENTUM.

Promiserat Varro, quosdam libros se esse in Ciceronis nomine editurum; Cicero nunc admonet eum promissi, missis quasi admonitoribus quatuor libris academicis, quos Varroni dicavit.

M. T. C. Varroni S. D.

Etsi munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidè m solet, nisi concitatus: tamen ego expectatione promissi tui moveor, ut admo-
neam te, non ut flagitem. Misi autem ad te quatuor admonitores, non nimis verecundos. Nosti enim profectò os ejus adolescentioris academiz. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo, ne te fortè flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent. Expectabam omninò jamdiù, meque sustinebam, ne ad te priùs ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem; ut possem te remunerari quam

simillimo munere: sed, cum tu tardiùs faceres, id est (ut ego interpretor) diligentius; teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem, litterarum genere declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset unà Pomponius. Tibi dedi partes antiochinas; quas à te probari, intellexisse mihi videbar; mihi sumpsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeres, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nunquam locuti sumus: sed nosti morem dialogorum. Posthàc autem, mi Varro, quamplurima, si videbitur, et de nobis, et inter nos: serò fortassè: sed superiorum temporum fortuna reip. causam sustineat: hæc ipsi præstare debemus. Atquè utinàm quietis temporibus, atquè aliquo, si non bono, at saltè certo statu civitatis, hæc intèr nos studia exercere possemus. Quamquam tùm quidè m vel aliæ quæpiam rationes honestas nobis, et curas, et actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? mihi verò cum his ipsis vix, his autem detractis, ne vix quidè m. Sed hæc coram et sapius. Migrationem, et emptionem feliciter evenire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura ut valeas.

ARGUMENTUM.

Suadet Dolabella gener Ciceroni, ut aut Cesaris partes sequatur, aut in aliquam civitatem à bello vacuam se recipiat, quod idem Calius fecerat. Vide epist. 16. l. 8.

Dolabella M. T. C. S. D.

Si vales, gaudeo: et ipse valeo, et Tullia nostra rectè valet. Terentia minus bellè habuit: sed

certum scio, jam convaluisse eam. Præterea re-
ctissimè sunt apud te omnia. Etsi nullo tempore
in suspicionem tibi debui venire, partium causa
potius, quàm tua, tibi suadere, ut te aut cum
Cæsare, nobiscum conjungeres, aut certè in otium
referres: præcipuè nunc, jam inclinata victoria,
ne possum quidè in ullam aliam incidere opi-
nionem, nisi in eam, in qua scilicet tua de re ti-
bi suadere videar, quod piè tacere non possum.
Tu autem, mi Cicero, sic hæc accipies, ut, si ve
probabuntur, ab optimo certè animo, ac deditis-
simo tibi et cogitata, et scripta esse judices. Ani-
madvertis Cn. Pompejum nec nominis sui, nec
rerum gestarum gloria, nec etiam regum, aut na-
tionum clientelis, quas ostentare crebrò solebat,
esse tutum; et hoc etiam, quod infimo cuique
contigit, illi non posse contingere, ut honestè
effugere possit, pulso Italia, amissis Hispaniis,
capto exercitu veterano, circumvallato nunc de-
nique: quod nescio, an ulli unquam nostro ac-
ciderit imperatori. Quamobrè quid aut ille spera-
re possit, aut tu, animum adverte pro tua pru-
dentia. Sic enim facillimè, quod tibi utilissimum
erit, consilii capies. Illud autem à te peto, ut, si
jam ille evitaverit hoc periculum, et se abdiderit
in classem, tu tuis rebus consulas, et aliquandò
tibi potius quàm cuivis, sis amicus. Satisfactum
est jam à te vel officio, vel familiaritati: satisfa-
ctum etiam partibus, et ei reipublicæ, quàm tu
probabas: reliquum est, ubi nunc est respub. ibi
simus potius, quàm dum illam veterem sequimur,
simus in nulla. Quarè velim, mi jucundissime Ci-
cero, si fortè Pompejus, pulsus his quoquè locis,

rursus alias regiones petere cogatur, ut tu te vel
Athenas, vel in quamvis quietam recipias civita-
tem. Quod si eris factururus, velim mihi scribas; ut
ego, si ullo modo potero, ad te advolem. Quæcum-
que de tua dignitate ab imperatore erunt impe-
tranda, qua est humanitate Cæsar, facillimum erit
ab eo tibi ipsi impetrare: et meas tamen preces
apud eum non minimum auctoritatis habituras
puto. Erit tuæ quoquè fidei et humanitatis, cu-
rare, ut is tabellarius, quem ad te misi, reverti
possit ad me, et à te mihi litteras referat. Vale.

ARGUMENTUM.

*Quasi per jocos scribit, inter Niciam, et Vi-
dium se judicem esse constitutum, et item per jo-
cum de P. Syllæ morte quiddam scribit.*

M. T. C. Dolabellæ S. D.

Non sum ausus Salvio nostro nihil ad te litte-
rarum dare: nec meherculè habebam, quid scri-
berem, nisi te à me mirabiliter amari: de quo
etiam nihil scribente me, te non dubitare certo
scio. Omnino mihi magis litteræ sunt expectandæ
à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur,
quod te putem scire curare: nisi fortè scire vis
me inter Niciam nostrum, et Vidium, judicem
esse. Profert alter, ut opinor, duobus versiculis
expensum Niciæ: alter Aristarchus hos. Ego, tam-
quàm criticus antiquus, judicaturus sum, utrùm
sint an. Puto te nunc dicere, oblitusne es, igitur
fungorum illorum, quos apud Niciam? et ingen-
tium culinarum, cum Sophia Septimix? quid er-

gò? tu adèd mihi excussam severitatem veterem putas, ut ne in foro quidèd reliquæ pristinæ frontis appareant? sed tamen suavissimum nostrum præstabo integellum; nec committam, ut, si ego eum condemnaro, tu restituas: ne habeat Plan- cus Bursa, apud quem litteras discat. Sed quid ago? cum mihi sit incertum, tranquillo ne sis animo, an, ut bello, in aliqua majuscula cura, negotiove versere, labor longiùs. Cum igitur mihi erit exploratum, te libentèr esse risurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementèr populum sollicitum fuisse de P. Syllæ morte, antequàm certum scierit: nunc quærere desierunt, quomodò perierit. Satis putant se scire, quod sciunt. Ego cæteroqui animo æquo fero; unum vereor, ne hasta Cæsaris refrixerit. Vale.

ARGUMENTUM.

Deplorat Tulliolæ mortem: et in Dolabella sermonibus plurimùm sibi ait solatii futurum: quamquàm jam eam Dolabella dimiserat: sed fingendum erat Ciceroni temporis causa, cum Dolabella apud Cæsarem dominantem gratia plurimùm valeret.

M. T. C. Dolabellæ suo S. D.

Vel meo ipsius interitu malle litteras meas desiderares, quàm eo casu, quo sum gravissimè afflictus, quem ferrem certè moderatiùs, si te haberem: nam et oratio tua prudens, et amor ergà me singularis multùm levaret. Sed quoniam brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visurus, id me affectum offendes, ut multùm à te possim juvari. Non quò ita sim fractus, ut, aut hominem

me esse, oblitus sim, aut fortunæ succumbendum putem: sed tamen hilaritas illa nostrà, et suavitas, quæ te præter cæteros delectabat, erepta mihi omnis est: firmitatem tamen, et constantiam, si modò fuit aliquandò in nobis, eandem cognosces, quam reliquisti. Quòd scribis, prælia te mea causa sustinere: non tam id laboro, ut, si qui mihi obtrecent, à te refutentur, quàm intelligi cupio (quòd certè intelligitur) me à te amari: quòd ut facias, te etiam atque etiam rogo, ignoscasque brevitati mearum litterarum: nam et celeritèr unà futuros nos arbitror, et nondùm satis confirmatus sum ad scribendum. Vale.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Dolabellæ de Bajarum salubritate: et orationem pro Dejotaro rege ad Cæsarem habitam mittit.

M. T. C. Dolabellæ S. D.

Gratulor Bais nostris, siquidèd, ut scribis, salubres repentè factæ sunt: nisi fortè te amant, et tibi assentantur, et tandiù, dum tu ades, sunt oblita: sùl: quòd quidèd si ità est, minimè miror, cælum etiam, et terras vim suam, si tibi ità conveniat, dimittere. Oratunculam pro Dejotaro, quam requirebas, habebam mecum; quòd non putaram: itaque eam tibi misi. Velim sic legas, ut causam tenuem, et inopem, nec scriptione magnopèrè dignam. Sed ego hospiti veteri, et amico munusculum mittere volui levidense, crasso filo, ejusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti fortisque sis, ut tua moderatio, et gravitas aliorum infamet injuriam. Vale.

ARGUMENTUM.

Rogat Dolabellam, ut Suberino, et Planio reditum in patriam conficiat: eosque ita excusat, ut ostendat, casu quodam, et necessitate coactos, Pompeii partes in Hispania fovisse.

M. T. C. Dolabellæ S. D.

C. Suberinus Calenus, et meus est familiaris, et Leptæ nostri familiarissimi pernecessarius. Is, cum vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone antè bellum, ut in ea provincia esset, in qua nemo nostrum, post Afranium superatum, bellum ullum fore putarat, incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitaverat: oppressus est enim bello repentino, quod bellum commotum à Scapula, ita postea confirmatum est à Pompejo, ut nulla ratione, se ab illa miseria eripere posset. Eadem causa ferè est M. Planii Heredis, qui est itè Calenus, Leptæ nostri familiarissimus. Hosce igitur ambos sic tibi commendo, ut majore cura, studio, sollicitudine animi commendare non possim. Volo ipsorum causa: meque in eo vehementer et amicitia movet, et humanitas. Lepta verò cum ita labore, ut ejus fortunæ videantur in discrimen venire; non possum ego non aut proximè, atque ille, aut etiam æquè laborare. Quapropter, etsi sæpè expertus sum, quantum me amares: tamen sic velim tibi persuadeas, id me in hac re maximè judicaturum. Peto igitur à te, vel si pateris, oro, ut homines miseros, et fortuna, quam vitare nemo potest, magis, quam culpa, calamitosos, conserves incolumes; velisque, per te

me hoc muneris cum ipsis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quicum mihi magna necessitudo est, tum Leptæ, quem omnibus antepono, dare. Quod dicturus sum, puto equidem non valdè ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere: res familiaris alteri eorum valdè exigua est, alteri vix equestris. Quapropter quandò his Cæsar vitam sua liberalitate concessit; nec est, quod iis præterea magnoperè possit adimi; reditum, si me tantum amas, quantum certè amas, hominibus confice; in quo nihil est præter viam longam: quam idcirco non fugiunt, ut et vivant cum suis, et moriantur domi: quod tu enitare, contendasque, vel potius, ut perficias, (posse enim te mihi persuasi) vehementer te etiam, atque etiam rogo. Vale.

ARGUMENTUM.

Dolabellam laudibus extolit, quia columnam in foro Cæsari, quasi Deo, ereptam, everterat. Vide lib. 14. ad Atticum, et Lactantium, lib. 1. cap. 15.

M. T. C. Dolabellæ Cos. S. D.

Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria; satisque ex ea magnam lætitiā, voluptatemque capiebam: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgò hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni, (convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca conveniant. Præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim, se

dubitare, quin tu meis præceptis, et consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, et singularem consulem præbeas. Quibus ego, quamquam verissimè possum respondere, te quæ facias, tuo iudicio, et tua spontè facere, nec cujusquam ege-re consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neque valdè nego, sum enim avidior etiam, quàm satis est, gloriæ. Est tamen non alienum à dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi verò gloriosum, te juvenem consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antequàm me planè salutavit. O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valem, jam salvi esse possemus. Dalabellæ verò tuo et gratulor, et gratias ago: quem quidem, post te consulem solum possumus verè consulem dicere: deindè multa de facto, ac de te gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclariùs actum unquam, nihil reipub. salutariùs: atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiari: quamquam mi Dolabella (hæc enim jocosus sum), libentiùs omnes meas, si modò sunt aliqua meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhausserim ex tuis. Nam cum te sempèr tantum dilexerim, quantum tu intelligere

potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. NIHIL est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Sempèr amavi, ut scis, M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Mart. tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatam esse videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc deniquè amare videar, antea dilexisse. Quare, quid est, quod ego te hortor, ut dignitati, et gloriæ servias? proponam tibi claros viros; quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipsum. Te imitere oportet, tecum ipse certes. Nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse: quod cum ita sit, hortatio non est necessaria; gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi: quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modò non invidiosa, sed etiam popularis esset, et cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque consilii: legi enim concionem tuam, nihil illa sapientiùs. Ità pederentim, et gradatim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertepdi, omnium concessu daret. Liberasti igitur et urbem periculo, et civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad e-

xemplum: quo facto intelligere debes, in te repositam esse rempub. tibi que non modò tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propedièm, ut spero. Tu, quoniam rempub. nosque conservas: fac, ut diligentissimè te ipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.

ARGUMENTUM.

Duabus Pæti epistolis respondet, priori, jure se ejus valetudine perturbatum, cujus et amorem in se et ingenii festivitatem plurimi faciat; posteriori, nihil referre, utrum Romæ sit, an Neapoli, cum Romæ unius nutu regantur omnia: itaque se manere in sententia de domo Neapoli emenda.

M. T. C. Papirio Pæto S. D.

Duabus tuis epistolis respondebo: uni, quam triduo antè acceperam à Zetho; alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis litteris intellexi, pergratam tibi esse curam meam valetudinis tuæ: quàm tibi perspectam esse gaudeo, sed, mihi crede, non perindè, ut est reapse, ex litteris perspicere potuisti. Nam cum à satis multis (non enim possum alitè dicere) et coli me videam, et diligi; nemo est illorum omnium mihi te jucundior. Nam quòd me amas, quòd id et jam pridèm, et constantèr facis, est id quidèm magnum, atque haud scio, an maximum, sed tibi commune cum multis: quòd tu ipse tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id est proprie tuum. Accedunt non attici, sed salsiores, quàm illi atticorum, romani

veteres, atque urbani sales. Ego autem (existimes licet quòd lubet) mirificè capior facetiis, maximè nostratibus, præsertim cum eas videam primùm oblitus Lælio, tum cum in urbem nostram est infusa peregrinitas: nunc verò etiam brachatis, et transalpinis nationibus, ut nullum veteris leporis vestigium appareat. Itaque, te cum video, omnes mihi Granios, omnes Lucilios (verè ut dicam) Crassos quoquè, et Lælios videre videor: moriar, si præter te quemquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ, et vernaculæ festivitatis agnoscere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris, me tanta perturbatione valetudinis tuæ tam gravitèr exanimatum fuisse? Quod autem altera epistola purgas te non dissuasorem mihi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed auctorem commorationis urbanæ; neque ego alitèr accepi: intellexi tamen idèm, quòd his intelligo litteris, non existimasse te; mihi licere, id, quòd ego arbitrabar, res has non omninò quidèm, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, et illa tempora: quid simile? ne mihi quidèm ipsi tunc placebat, diutiùs abesse ab reip. custodia. Sedebamus enim in puppi, clavumque tenebamus: nunc autèm vix est in sentina locus. An minùs multa S. C. futura putas, si ego sim Neapoli? Romæ cum sum, et urgeo forum, S. C. scribuntur apud amatorem tuum, familiarèm meum. Et quidèm, cum in mentem veni, ponor ad scribendum: et antè audio S. C. in Armeniam, et Syriam esse perlatum, quòd in meam sententiam factum esse dicatur, quàm omninò mentionem ullam de ea re esse factam. Atque hoc folim me jocari putes. Nam